

Snježana Zrinjan
Maja Glušac

Lica riječi 2

Udžbenik iz hrvatskoga jezika za drugi razred gimnazija
i četverogodišnjih strukovnih škola (140 sati godišnje)

PRVO IZDANJE

2020.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb

Nova Ves 23a

Za nakladnika

Miro Petric

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednica

dr. sc. Snježana Zrinjan

Recenzenti

prof. dr. sc. Amir Kapetanović

Vesna Karaula, prof.

Lektura

Kristina Ferenčina

Korektura

Ivana Đerke

Likovno i grafičko oblikovanje

Bestias

Ilustracije

Shutterstock

Fotografije

Shutterstock

Tehnička priprema

Alfa d. d.

Tisak

Tiskara Zrinski

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

Udžbenik je uvršten u Katalog odobrenih udžbenika rješenjem Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske:

KLASA: **UP/I-602-09/20-03/00007**, URBROJ: **533-06-20-0002**, od **30. travnja 2020. godine**.

CIP-zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem **1065296**.

OPSEG PAPIRNATOG IZDANJA	MASA PAPIRNATOG IZDANJA	KNJIŽNI FORMAT	CIJENA
278 str.	571 g	265 mm (v) x 210 mm (š)	85,00 kn

Digitalno izdanje dostupno je na digitalnoj platformi *mozaLearn* na internetskoj adresi **www.mozaweb.com/hr**

pod identifikacijskim brojem **HR-ALFA-HRV2-2123**.

© Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Mosaik Education Ltd. zadržava intelektualno vlasništvo i sva autorska prava za komercijalne nazive *mozaBook*, *mozaWeb* i *mozaLearn*, digitalne proizvode, sadržaje i usluge proizvedene neovisno o nakladniku Alfa d. d.

Znamo li lijepo i
pravilno javno govoriti i
javno djelovati?

Diskusija

Homo publicus?

7.

Učenje o govoru

Govorna kultura

8.

Ne čitaj, nego govori!

Preporuke za dobar govor

9.

Vrste govora

17.

Logos, etos i patos

21.

Osnovna svojstva dobrog govora

24.

Priča u govoru?

34.

Primjeri govora

ČITANJE

Steve Jobs, *Morate pronaći nešto što ćete voljeti!*

11.

Govor Ive Andrića prigodom preuzimanja Nobelove nagrade

36.

SLUŠANJE

Vlado Gotovac, *Generali, Hrvatska se ne boji*

28.

PISANJE I GOVORENJE

Želim vam reći...

39.

Priprema govora

40.

Kako oblikovati poslovno pismo?

48.

Najiskrenije pismo koje sam napisao/napisala

58.

Motivacijsko pismo

59.

Djelovanje pojedinca u obrani svojih prava

Problemi zajednice – prava čovjeka u lokalnoj zajednici

43.

Jesu li *predstavka* i *peticija* sinonimi?

45.

Kad pojedinac preuzme „stvar“ u svoje ruke

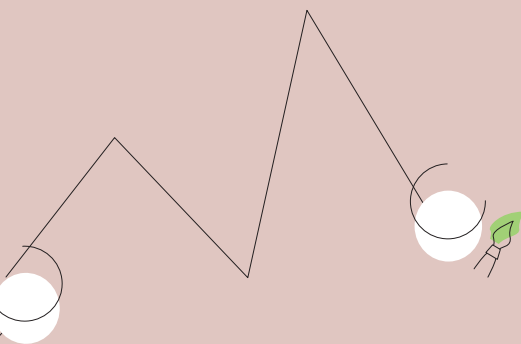
55.

U raljama sudskih presuda

60.

O jeziku hrvatskih pravnih tekstova

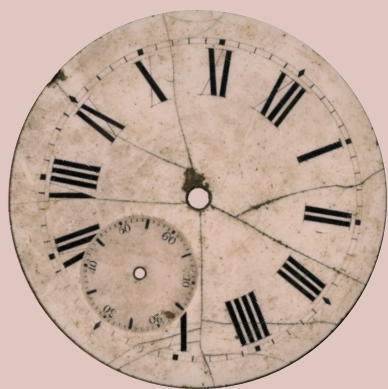
62.

Homo publicus

Ishodi učenja

O riječima/leksemima i njihovoj vremenskoj raslojenosti

Penezi, penezi!

*Dinari su spendžani! Ili o
vremenskoj raslojenosti leksika*

*Radimo na tekstu – pismo
Petra Zrinskog Ani Katarini Zrinski*

65.

67.

72.

Problemski zadatak

Zauzimamo se za svoj jezik

47.

Projekt

10 do izvrsnosti – javni govor

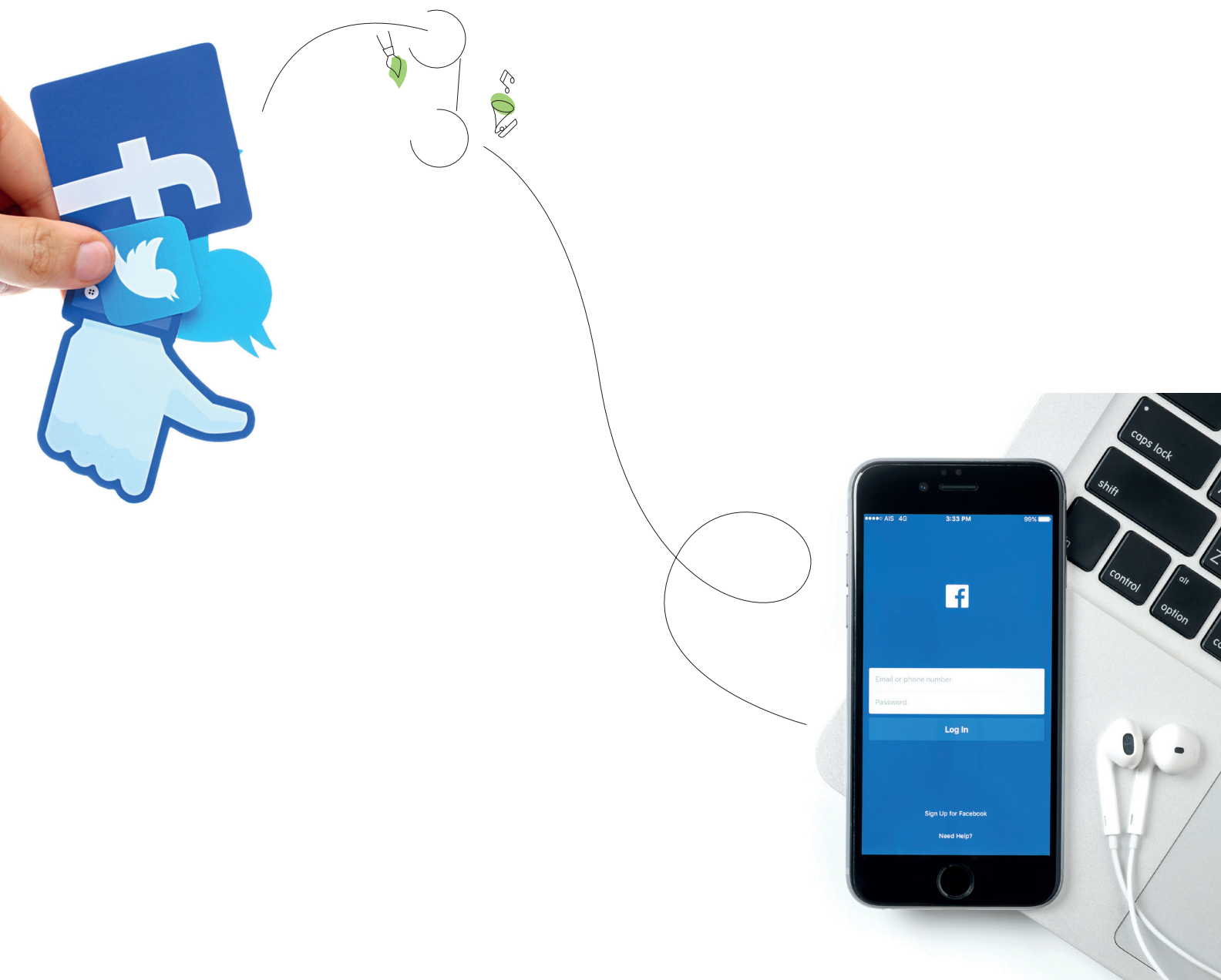
74.

GOVORIMO izlagačke tekstove u skladu sa svrhom i željenim učinkom na primatelja. **ISTRAŽUJEMO** i **USPOREĐUJEMO** informacije iz različitih izvora. **IZDVAJAMO** informacije i koristimo ih u pripremi govora. **GOVORIMO** i **RAZGOVARAMO** radi upućivanja slušatelja/sugovornika ili pregovaranja zbog zajedničkoga rješavanja problemske situacije ili donošenja odluke. (A.2.1.)

SLUŠAMO u skladu s određenom svrhom izlagačke tekstove različitih funkcionalnih stilova i oblika. **ANALIZIRAMO** strukturna obilježja teksta služeći se prethodno stečenim znanjima o svrsi i funkciji strukture teksta. **OBJAŠNJAVAMO** jezična i govorna obilježja slušanoga teksta. **SLUŠAMO** i **POSTAVLJAMO** pitanja radi postizanja razumijevanja i **DAJEMO** odgovore. (A.2.2.)

ČITAMO u skladu s određenom svrhom izlagačke tekstove različitih funkcionalnih stilova i oblika. **OBJAŠNJAVAMO** strukturna obilježja teksta pripadajućega funkcionalnog stila i oblika služeći se prethodno stečenim znanjima. **ISTRAŽUJEMO** podatke o autoru, izdanju i nakladniku izvora. **POVEZUJEMO** informacije i ideje iz teksta sa svojim znanjem, iskustvom i drugim tekstovima. (A.2.3.)

PIŠEMO izlagačke tekstove u kojima ostvarujemo obilježja funkcionalnih stilova sa svrhom teksta i željenim učinkom na primatelja. (A.2.4.) **RAZLIKUJEMO** leksičke slojeve općeuporabnoga leksika hrvatskoga standardnog jezika. **INTERPRETIRAMO** primjere iz obavijesnih i književnih tekstova prema vremenskoj raslojenosti leksika. **OPISUJEMO** jezične i izvanjezične razloge stvaranja ili zastarijevanja riječi. (A.2.6.)

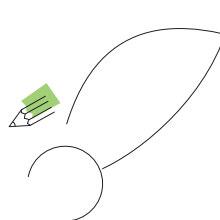
Diskusija

Homo publicus?

U suvremenome društvu u kojemu su masovni mediji izbrisali granice između javnoga i privatnoga govora svi smo postali javni govornici, *homo publicus*.

ZADATAK

1. Istraži u kojemu se kontekstu u različitim izvorima pojavljuje sintagma *homo publicus* i što točno označava.
2. Pripremi se za diskusiju u razredu o tome kakvu sliku tvoji vršnjaci stvaraju o sebi objavljujući i komentirajući tekstove na društvenim mrežama, kako raspravljaju u razredu i družeći se u slobodno vrijeme, usuđuju li se sudjelovati i djelovati na javnim prosvjedima i tribinama.
3. Pripremi odgovore poduprte argumentima na sljedeća pitanja:
 - Kad mladi javno istupaju?
 - Razlikuje li se privatni govor mladih ljudi od njihova javnoga govora?
 - Koje ih teme zanimaju i zaokupljaju?
 - Jesu li se spremni javno angažirati?
 - Kakvim se stilom izražavaju mladi?
 - Koliko su u svojem govoru uvjerljivi?
4. Za razgovor pripremite što više argumenata prikupljenih u različitim izvorima. Svaki izvor dokumentirajte: nazivom mrežne stranice ili časopisa, imenom i prezimenom autora, datumom objave, mjestom objave. Prokomentirajte koliko su vaši izvori relevantni za temu razgovora.

Govorna kultura

Kultura je „ukupnost duhovnih tvorbi i materijalnih ostvarenja, vrijednosnih prosudaba i javnih normi, društvenih ustanova, organizacije i oblika ponašanja ljudi u nekoj zajednici; usvaja se učenjem te se u komunikaciji unutar društvene zajednice potvrđuje, prenosi i dalje razvija.“

(Opća i nacionalna enciklopedija)

Kultura je trag koji u duh svakog čovjeka urezuje okoliš što ga je stvorio.

(A. Moles)

Kultura je proizvod čovjeka; u kulturi se čovjek prepoznaje, njegov odraz u njezinu ispravnom ogledalu vjerna je njegova slika.

(J. P. Sartre)

RAZUMIJEVANJE TEKSTA

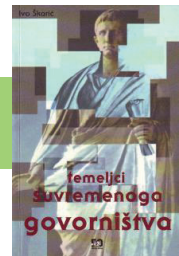
1. Kako bi definirao/definirala pojam *kultura*?
2. Pročitaj navedene definicije i prokomentiraj ih.
3. U kojim se sve kontekstima susrećeš s pojmom *kultura*?
4. Objasni sljedeće pojmove: *duhovna kultura*, *materijalna kultura*, *urbana kultura*, *kultura odijevanja*.
5. Kako bi definirao/definirala pojam *govorna kultura*?
6. Objasni tvrdnju da se govorna kultura očituje u dvije osnovne težnje: u poštovanju sugovornika i u govornome stvaralaštvu.
7. Što znači *govoriti kulturno*?
8. Objasni odnos hrvatskoga standardnog jezika i govorne kulture.
9. Objasni odnos funkcionalnih stilova i govorne kulture.

Čitanje

Ne čitaj, nego govori!

Škarić, Ivo. 2000. *Temeljci suvremenoga govorništva*. Školska knjiga. Zagreb.

IZ KRITIKE ILI ZAŠTO PROČITATI DJELO

„Što je zapravo retorika i čemu služi? Gdje god se govori javno, govori se retorski. Takav se govor mjeri drugačijim mjerilom nego onaj privatni. U njemu je povećana odgovornost izgovorene riječi u istinitosti i djelotvornosti, u društvenoj korisnosti i opravdanosti, u toleranciji i etici, u estetici i govorno-jezičnoj ispravnosti te u kulturi uopće.

Govornik u javnom govoru često ne govori samo u svoje ime, već zastupa nekog ili govori kao član neke grupe pa je odgovoran i prema kolektivu koji predstavlja. Zbog svega toga retorsko govorenje zahtijeva i opću stručnu govornu spremu i posebnu pripremu pred svaki nastup.“

Iz djela

TKO JE AUTOR?

Ivo Škarić (1933. – 2009.), akademik, jezikoslovac, fonetičar i retoričar. Bio je dugogodišnji profesor na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Djela: *U potrazi za izgubljenim govorom*, *Temeljci suvremenoga govorništva*, *Hrvatski izgovor*, *Hrvatski govorili!*

retorika –
1. a. teorija i praksa govorništva
[priručnik iz retorike, profesor retorike] → govorništvo
b. vještina dojmljivog, slikovitog pismenog ili usmenog izražavanja [**Govorio je sa zavidnom retorikom.**] → govorništvo
2. POGR zvučne, ali besadržajne riječi, kitnjasto ili patetično izlaganje, praznorječje

OPĆA GOVORNIČKA PRAVILA

1. Retorički je govor usmjeren prema publici. Njegova je vrijednost učinak u slušačima.
2. Zato: ne govori *lijepo*, nego *svrhovito*!
3. Prije govora upoznaj publiku, a za vrijeme govora misli na nju!
4. Za vrijeme govora gledaj slušače primjereno!
5. Ne skrivaj se dok govoriš!
6. Prije govora izreci sebi u jednoj (jednostavnoj i izjavnoj) rečenici što hoćeš reći drugima!
7. To što želiš reći, reci triput: reci o čemu ćeš govoriti, govori i na kraju reci o čemu si govorio!
8. Javni govor troši društveno vrijeme koje nije samo tvoje.
9. Ne brzaj, nego krati!
10. Krateći nikad ne izostavljaj primjer!
11. Tri su redovna *začina* govora: primjer, humor i efektni završetak.
12. Veličine (brojeve) izrazi usporedno i slikovito!
13. Ne čitaj, nego govori!
14. Ne govori bez pripreme, ali govori tako kao da taj čas smišljaš!

RAZUMIJEVANJE TEKSTA

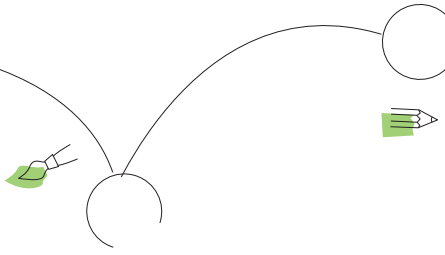
1. Svako pravilo objasni svojim riječima.
2. Navedi primjere kojima ćeš pobliže objasniti navedena govornička pravila.
3. Koje bi govorničko pravilo izdvojio/izdvojila kao najbitnije? Obrazloži svoj odgovor i argumentiraj ga.

ISTRAŽIVANJE

Pronađi u knjižnici knjigu *Glasoviti govori*. 1999. Urednik Ivan Zadro. Naklada Zadro. Zagreb.

Odaberi jedan govor i analiziraj ga s obzirom na koncepciju (uvod, središnji dio, zaključak), temu, središnju misao, cilj ili namjeru, jezik i stil.

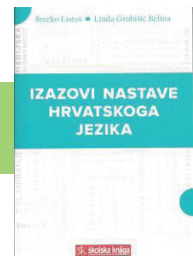

Rad na tekstu

Budite gladni, budite luckasti!

Jobs, Steve. 2017. *Morate pronaći nešto što ćete voljeti*. U: *Izazovi nastave hrvatskoga jezika, zbornik radova*. Školska knjiga. Zagreb.

IZ KRITIKE ILI ZAŠTO PROČITATI GOVOR

„Umijeće komuniciranja (pisanoga i usmenog) utječe na sposobnost stvaranja smisla za zajedništvo, na umijeće oblikovanja društvenoga, političkog, kulturnog, zabavnog i drugih oblika života. Dobroga govornika krasi logičnost i poetičnost, domišljatost i elokventnost, jasnoća i izražajnost, jezgrovitost i emocionalnost te visoke moralne vrijednosti.“

Jasna Šego

TKO JE AUTOR?

Steve Jobs (1955. – 2011.) bio je izvršni direktor, biznismen i dizajner tvrtke *Apple Inc.*, čiji je suosnivač. Bio je jedan od najutjecajnijih ljudi u svijetu računalne industrije. Neki od poznatijih proizvoda tvrtke *Apple* u čijem je razvijanju sudjelovao jesu *iPhone*, *iPad*, *iPod* i *Mac*.

MORATE PRONAĆI NEŠTO ŠTO ĆETE VOLJETI

Počašćen sam što sam danas s vama na vašem početku, na jednom od najboljih sveučilišta na svijetu. Ja nikada nisam diplomirao. Želim vam danas ispričati tri priče iz svojega života. Samo to. Samo tri priče.

Prva se priča odnosi na povezivanje određenih životnih događaja.

Ispisao sam se s Reed Collegea pošto sam ga pohađao šest mjeseci, a nakon toga sam se ondje zadržao još otprilike osamnaest mjeseci prije nego što sam posve napustio koledž. Zašto sam odustao?

Sve je počelo prije mogega rođenja. Moja biološka majka bila je mlada, neudana studentica diplomskoga studija, te je odlučila dati me na posvajanje jednom odvjetniku i njegovoj supruzi. Oni su se ipak u posljednji trenutak odlučili za posvajanje djevojčice. Moji roditelji koji su bili na listi čekanja za posvajanje usred noći dobili su telefonski poziv: „Neočekivano, imamo jednog dječaka za posvajanje. Želite li ga?“ – „Naravno.“ Moja je biološka majka poslije doznala da majka koja me posvojila nikad nije diplomirala na koledžu i da moj otac nikada nije završio srednju školu. Moja biološka majka odbila je potpisati potrebne papire. Popustila je tek nakon nekoliko mjeseci kad su moji roditelji obećali da će me jednog dana upisati na koledž.

I sedamnaest godina kasnije otišao sam na koledž. Ali naivno sam odabrao koledž skup gotovo kao Stanford te je sva ušteđevina mojih roditelja, pripadnika radničke klase, potrošena na moju školarinu. Poslije šest mjeseci boravka na koledžu nisam u tome vidio nikakav smisao. Nisam znao što želim učiniti sa svojim životom niti sam znao kako mi koledž može pomoći da to otkrijem. A trošio sam novac koji su moji roditelji štedjeli cijeloga života. Odlučio sam odustati, vjerujući da to ima smisla. U tome je trenutku to izgledalo strašno, ali osvrćući se na te dane, zaključujem da je to bila jedna od najboljih mojih odluka. Mogao sam odustati od pohađanja obaveznih predmeta koji me nisu zanimali i počeo pohađati one koji su mi se činili zanimljivim.

Uopće nije bilo romantično. Nisam imao svoju sobu u domu pa sam spavao na podu kod prijatelja, a za novac koji bih dobio za prazne boce *Coca-Cole*, pet centi po boci, kupovao sam hranu – pješačio bih sedam milja kroz grad svake nedjelje navečer za jedan kvalitetan obrok tjedno u hramu Hari Krišne. To mi se sviđalo.

I mnogi posrtaji koje sam doživljavao kad sam slijedio svoju hrabrost i intuiciju kasnije su se pokazali neprocjenjivim. Dopustite mi da to potkrijepim primjerom. Reed College je u to vrijeme nudio možda najbolju poduku kaligrafije u državi. Po cijelom je kampusu svaki plakat, svaka naljepnica na svakoj ladici bila ispisana kaligrafijom. Budući da sam odustao od obveznih predmeta i nisam mogao pohađati „običnu“ nastavu, odlučio sam se upisati na tečaj kaligrafije. Naučio sam o crtama i crticama, o različitim razmacima među različitim kombinacijama slova, o tome što čini izvrsnu tipografiju. Ta je tipografija bila prekrasna, povijesna, umjetnički suptilna, nešto što znanost ne može postići; tu sam spoznaju držao fascinantnom.

Nije bilo izgleda da bilo što od toga praktično primijenim u svojem životu. Ali deset godina kasnije, kad smo dizajnirali prvi kompjutor Macintosh, sjetio sam se svega. I to smo sve primijenili na Mac. Bio je to prvi kompjutor s prekrasnom tipografijom. Da nisam nikada pohađao taj tečaj na koledžu, Mac nikada ne bi imao višestruke fontove niti fontove s proporcionalnim razmakom.

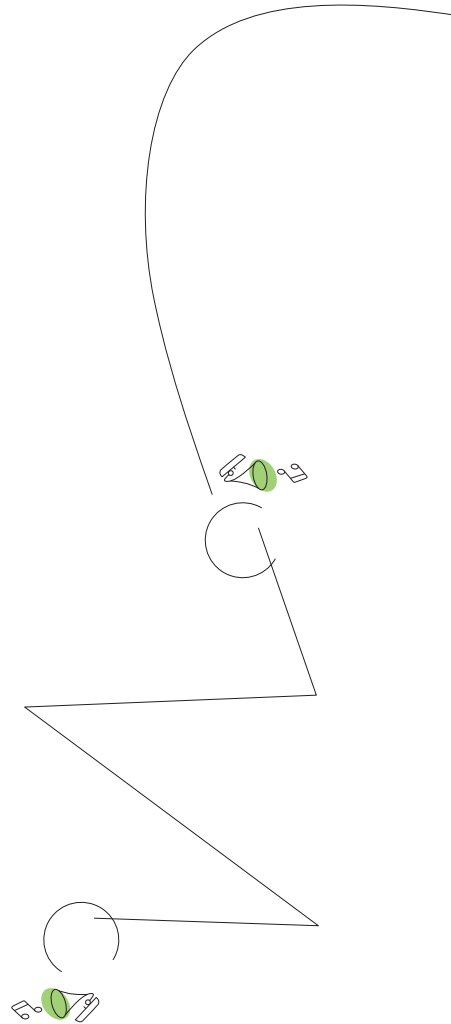
Da nisam odustao od obveznih predmeta, nikada se ne bih upisao na tečaj kaligrafije niti bi kompjutori imali izvrsnu tipografiju. Dok sam pohađao koledž, dakako da je, gledajući u budućnost, bilo nemoguće spojiti te životne događaje. Ali to je bilo i te kako jasno deset godina kasnije, kad sam se osvrnuo na prošlost. Ponavljam, događaji se ne mogu povezati kad gledamo u budućnost, nego jedino kad se osvrnemo na prošlost. Stoga morate vjerovati da će se

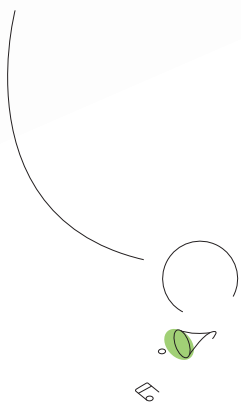

događaji nekako spojiti u budućnosti. U nešto morate vjerovati – u sudbinu, u život, u karmu ili što drugo. Takav me pristup nikad nije razočarao i taj mi je pristup pomogao razlikovati stvari u životu.

Moja je druga priča o ljubavi i o gubitku. Bio sam sretan jer sam rano otkrio ono što volim. Woz i ja osnovali smo Apple u garaži mojih roditelja kad mi je bilo dvadeset godina. Marljivo smo radili te je Apple tijekom deset godina od dvije osobe u garaži narastao do tvrtke vrijedne dva bilijuna dolara s više od 4000 zaposlenika. Godinu smo dana prije na tržište lansirali svoj najbolji proizvod Macintosh, a ja sam tek prešao tridesetu. I nakon toga sam dobio otkaz. Kako netko može dobiti otkaz u tvrtki koju je osnovao? Kako se Apple širio, angažirali smo osobu koju smo smatrali sposobnom da sa mnom vodi tvrtku i prvih se godina sve dobro odvijalo. Naše su se vizije zatim počele razlikovati i netko je morao potonuti. Kad se to dogodilo, naše upravljačko vijeće stalo je na njegovu stranu. Kao tridesetogodišnjak bio sam otpušten. Ono čemu sam posvetio svoje adolescentske godine – otišlo je, razoreno je.

Nekoliko mjeseci uistinu nisam znao što mi je činiti. Osjećao sam da sam iznevjerio prethodnu generaciju poduzetnika – da sam ispustio štafetu (tj. da nisam nastavio ondje gdje su oni stali). Upoznao sam Davida Packarda i Boba Noycea i pokušao sam se ispričati što sam tako loše zavrnuo vijak. Bio sam pogreška iznesena u javnost pa sam čak razmišljao o bijegu iz doline. Ali polako mi je svitalo – još sam volio svoj posao. Odlučio sam početi iznova. Tada to nisam vidio, ali je obrat bila spoznaja da je otkaz u Appleu bio najbolje što mi se ikada moglo dogoditi. Teret uspjeha zamijenjen je lakoćom spoznaje da sam ponovno početnik, manje siguran u sebe. To me je oslobodilo za ulazak u jedno od najkreativnijih razdoblja u životu.

Tijekom sljedećih pet godina osnovao sam tvrtku pod nazivom NEXT pa još jednu pod imenom PIXAR te sam se zaljubio u prekrasnu ženu koja će postati mojom suprugom. PIXAR je snimio prvi kompjutorski animirani film „Toy Story“ („Priča o igračkama“) i danas je najpoznatiji studio animiranih filmova u svijetu. U dojmljivu obratu događaja Apple je kupio NEXT, a ja sam se vratio u Apple, a tehnologija koju smo razvili u NEXTU u središtu je Appleove trenutačne renesanse. A Laurene i ja imamo prekrasnu obitelj.

Prilično sam siguran da se ništa od spomenutoga ne bi dogodilo da nisam otpušten iz Applea. Bio je to lijek gorkoga okusa, ali držim da ga je pacijent uistinu trebao. Katkad vas život udari ciglom u glavu. Ne gubite vjeru. Siguran sam da je jedino što me održalo upravo ljubav prema onome što radim.

Morate pronaći svoju ljubav. Ta misao vrijedi kako za vaš posao, tako i za vašu partnersku ljubav. Posao će ispuniti velik dio vašega života i jedini način da budete uistinu zadovoljni jest raditi ono što držite značajnim. A jedini način da činite velika djela jest voljeti to što radite. Niste li još pronašli svoju ljubav, nastavite je tražiti. Nemojte se ukopati. Nemojte stati. Kad je pronađete, osjetit ćete ju cijelim svojim srcem. I kao bilo koji sjajni odnos, iz godine u godinu sve će bivati sve bolje. Nastavite tragati dok ne nađete. Nemojte stati.

Moja je treća priča priča o smrti. Kada mi je bilo sedamnaest godina, pročitao sam citat koji glasi otprilike ovako: „Živite li svaki dan kao da vam je posljednji, jednom ćete sigurno biti u pravu.“ Te su riječi ostavile na mene snažan dojam. Od tada, posljednje 33 godine, svakoga se dana gledam u zrcalo pitajući se: „Ako mi je ovo posljednji dan u životu, bih li radio to što radim danas?“ I kad god je odgovor negativan, tijekom niza uzastopnih dana, znam da nešto moram promijeniti. Podsjećanje na to da ću uskoro umrijeti najvažnije je oruđe kojim sam se ikad koristio pri donošenju velikih životnih odluka. Gledajući u lice smrti, gotovo sam sve odbacio – sva očekivanja, sav ponos, sav strah od nepritika ili pogrešaka, ostalo je ono što je uistinu važno. Podsjećanje na to da ćete uskoro umrijeti najbolji je način da se izbjegne zamka da pomislite kako imate što izgubiti. Već ste ogoljeni. Nema razloga da ne slijedite svoje srce.

Prije otprilike godinu dana dijagnosticiran mi je rak. Bio sam na pregledu u 7,30; otkriveno je da imam tumor na gušterači. Nisam ni znao što je to gušterača.

Liječnici su mi rekli da su gotovo sigurni kako je riječ o neizlječivom tipu raka te da mogu očekivati da ću živjeti tri do šest mjeseci, ne dulje. Savjetovali su mi da odem kući i da sredim svoje poslove, drugim riječima – da se pripremim za smrt. To je značilo pokušati svojoj djeci reći u nekoliko minuta sve što ste im mislili reći sljedećih deset godina. To je značilo biti siguran da je sve sređeno – tako će vašoj obitelji biti lakše. To je značilo da se morate oprostiti. Cijeloga sam dana živio s tom dijagnozom. Kasnije te večeri na meni je obavljena biopsija. Ugurali su mi endoskop kroz grlo i trbuh, u utrobu, stavili su mi iglu u gušteraču i uzeli nekoliko stanica tumora. Bio sam smiren, ali mi je supruga koja je bila sa mnom rekla da su liječnici, kada su vidjeli stanice pod mikroskopom, počeli plakati jer se pokazalo da je riječ o veoma rijetkom obliku raka gušterače koji se može liječiti kirurški. Odstranili su mi tumor i sada sam dobro.

U opisanom sam trenutku bio najbliže smrti, a mislim da će tako ostati nekoliko sljedećih desetljeća. Prolazeći kroza sve to, sada sam sigurniji u spomenuto nego kad je smrt bila važan, ali čisto intelektualan pojam.

Nitko ne želi umrijeti. Čak ni oni koji žele doći u raj ne žele umrijeti da bi onamo došli. Smrt je odredište koje svi dijelimo. Nitko nikada nije izbjegao smrt. Tako i treba biti jer je Smrt vrlo vjerojatno najbolji pojedinačni izum života. To je čimbenik životne promjene. Ona čisti staro da bi oslobodila put novom. Sad vi pripadate novom, ali ćete postupno i vi ostarjeti i bit ćete pometeni. Oprostite što sam tako dramatičan, ali to je istina. Vaše je vrijeme ograničeno, stoga ga nemojte izgubiti živeći tuđim životom. Ne dajte se uhvatiti u zamku dogme, tj. nemojte živjeti u skladu s tuđim mišljenjem. Ne dopustite buci tuđih mišljenja da zagluši vaš vlastiti unutarnji glas. I – što je najvažnije – imajte hrabrosti slijediti svoje srce i svoju intuiciju. Oni nekako već znaju što vi uistinu želite postati. Sve je ostalo manje važno.

Kad sam bio mlad, postojala je prekrasna publikacija pod naslovom „Katalog cijeloga svijeta“ koja je bila jedna od Biblija moje generacije. Oblikovao ju je mladi Stewart Brand u obližnjem Menlo Parku i oživio ga je poetskim ugođajem. Bilo je to kasnih šezdesetih, prije kompjutorskoga izdavaštva, kada se sve radilo na pisačem stroju, uz pomoć škara i polaroidnih fotoaparata. Ta je publikacija bila ono što je danas Google – u knjizi tankih korica, 35 godina prije pojave Googlea, publikacija je bila puna idealizma koji se množio zahvaljujući vrsnim alatima i vrsnim idejama.

Stewart i njegov tim publicirali su nekoliko brojeva „Kataloga cijeloga svijeta“, a onda, kad je nastao zamah, izdali su posljednji broj. Bilo je to sredinom 70-ih prošloga stoljeća, a ja sam bio vaših godina. Na posljednjoj stranici publikacije bila je fotografija seoskog puta u rano jutro, onakva kakva ga možete vidjeti ako putujete autostopom, ako ste skloni pustolovinama. Ispod te slike stajale su ove riječi: „Budite gladni. Budite luckasti.“ To je, budući da su prestali izlaziti, bila njihova oproštajna poruka.

„Budite gladni. Budite luckasti.“ Tu sam maksimu uvijek želio za sebe. A sada, nakon diplome, da biste mogli ponovno krenuti, želim da budete gladni i luckasti.

Puno vam hvala.

Prevela Jasna Šego

RAZUMIJEVANJE TEKSTA

1. Kojom je prigodom Steve Jobs održao svoj govor studentima Stanforda?
2. Kojom ga je zanimljivošću započeo?
3. Kojim je životnim pričama potkrijepio svoje ideje?
4. Koje su tri ključne ideje koje je svojim pričama podcrtao Steve Jobs?
5. Usporedi ideje koje je iznio u svojem govoru s idejama iznesenim u drami *Život je san* Pedra Calderona de la Barce i romanu *Patnje mladog Werthera* Johanna Wolfganga Goethea. Koje su im dodirne točke, a u čemu se bitno razlikuju? U kojoj su mjeri te ideje uvjetovane društvenim i kulturnim okolnostima nastanka tekstova, a u kojoj mjeri odražavaju osobine ličnosti autora?

JEZIČNO RAZMIŠLJANJE

1. Analiziraj koncepciju govora:

a) Uvod

Kojim je riječima Jobs nastojao privući pažnju publike na početku svojega govora?

Zašto je studentima na podjeli diploma spomenuo da on nikada nije diplomirao?

b) Središnji dio

Kako je strukturirao sadržaj središnjega dijela govora?

Kojom su logikom povezane tri odabrane priče?

Na što upućuju svojim tijekom i poantama?

Kojim retoričkim sredstvima govornik prelazi s jedne priče u drugu?

U čemu se očituju govornikova domišljatost i izražajnost?

Što govoru daje autentičnost i poetičnost?

c) Završetak

Kojom je porukom završio svoj govor?

Je li ona prilagođena publici i prigodi u kojoj je upućena?

2. Prokomentiraj stil kojim se Jobs koristi: je li prilagođen temi i publici kojoj se obraća?
3. Kojim se retoričkim figurama poslužio da bi naglasio svoje ideje i poruke?
4. Kojemu tipu govora pripada Jobsov govor?

Znanje o govoru

Vrste govora

JAVNI GOVOR

Javni se govor razlikuje od svakodnevnoga govora.

*U naše vrijeme ima
moć onaj tko zna
govoriti.
(R. C. Salisbury)*

SVAKODNEVNI GOVOR

- spontan
- nepripremljen
- nestrukturiran

JAVNI GOVOR

- planiran
- pripremljen
- strukturiran
- standardni jezik
- način izvedbe

↓
GOVORI

Svakodnevni govor odvija se kao oblik svakodnevne komunikacije i kao takav je nepripremljen, nestrukturiran i spontan. Javni je govor planiran, pripremljen i strukturiran – na određeni način i u skladu s određenim pravilima. Pritom se vodi računa o publici kojoj je namijenjen, namjeri samoga govora te o vremenskome ograničenju.

Svakodnevni govor ne poštuje norme standardnoga jezika, a javni je govor na standardnome jeziku i poštuju se norme standardnoga jezika. U javnome govoru nema mjesta poštapalicama, neprimjerenomu položaju tijela, tihomu govorenju, zamuckivanju – što pronalazimo u svakodnevnome govoru. Načinom izvedbe on je potpuno drukčiji od svakodnevna govora, govornik mora govoriti jasno i razgovijetno te dovoljno glasno da ga svi u publici čuju.

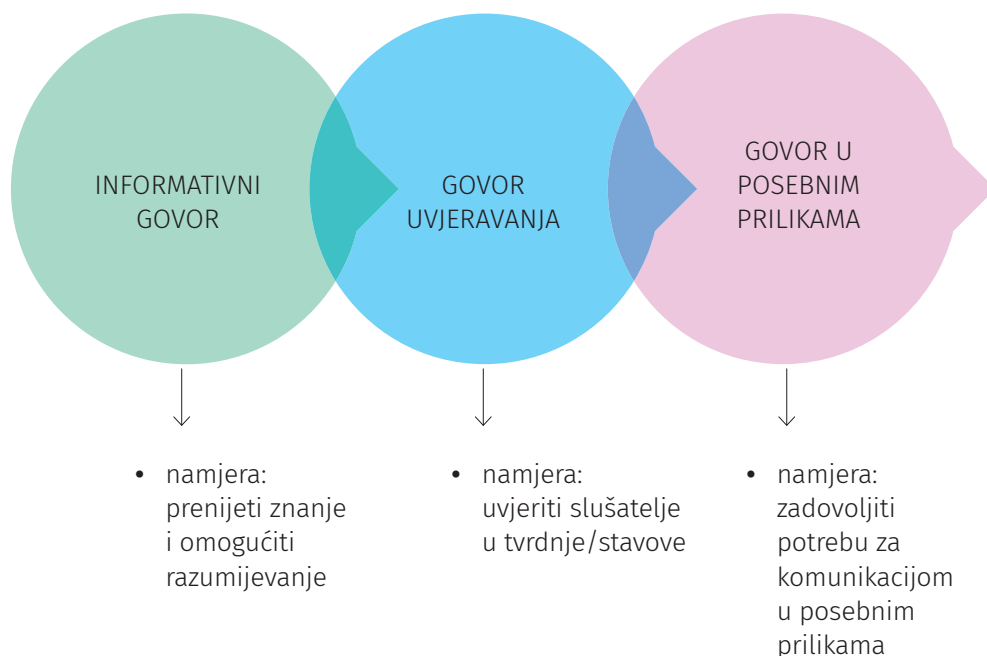

Čovjek se sudi po riječima kao lav po kandžama.

(latinska poslovice)

VRSTE GOVORA

Tri su osnovne vrste govora, a razlikujemo ih s obzirom na namjeru koja se govorom misli postići.

Pišući nauči pisati, govoreći govoriti.

(latinska poslovice)

INFORMATIVNI GOVOR

Znanje i razumijevanje mogu se prenositi u različitim govorima, a jedan je od njih i govor o događajima. Teme takvih govora mogu biti različite, često su povezane s nekim aktualnim događajem (iako se može govoriti i o prošlim događajima te predviđanju budućih događaja na temelju nekih činjenica) i oni se mogu prikazati kronološkim tijekom, odnosom uzroka i posljedice te tematskim slijedom.

U pripremi informativnoga govora treba se voditi računa o tome što publika zna o toj temi. Tu treba biti oprezan da se publika ne precijeni ili ne podcijeni. Zato je važno informirati se o publici kako bi govornik pripremio svoj govor na jednostavniji ili na složen način (ako je struktura publike takva da ga može pratiti).

Dobro bi bilo kod takvoga govora ne samo obraćati se izravno publici, nego ju uključiti u govor postavljanjem pitanja. Govornik treba prezentirati svoj govor na način koji je publici blizak i zanimljiv kako se taj govor ne bi sveo samo na nizanje činjenica i statističkih podataka jer je to zamorno i publika će vrlo brzo odustati od praćenja govora. Zato je potrebno uključiti u govor priču, humor (koliko to dopušta tema) kako bi se održala pozornost publike te kako bi se ona istodobno informirala na zanimljiv i prihvatljiv način.

GOVOR UVJERAVANJA

U toj vrsti govora govornik ne prenosi samo neke činjenice, odnosno informacije, nego bira one činjenice i informacije koje mu idu na ruku kako bi uvjerio publiku u svoju interpretaciju, odnosno viđenje nekoga problema ili događaja.

U takvim se govorima u pravilu prvo privlači pozornost publike. Potom kod publike treba proizvesti potrebu za promjenom npr. neke pojave u društvu. Potreba za promjenom potaknut će se analizom problema i ukazivanjem publici da je promjena itekako potrebna.

Potom se nudi određeno rješenje koje se nastoji vizualizirati s tim da se osobito istakne korist od te promjene za publiku.

Kad se publika uvjeri u korist promjene, poziva se na konkretnu akciju.

GOVOR U POSEBNIM PRILIKAMA

U raznim društvenim prilikama potrebno je održati govore čime se u tim osobitim okolnostima zadovoljava društvena potreba za komunikacijom. Tu pripadaju i zdravice, potom govori na vjenčanjima, sprovodima i drugim događajima, obiteljskim i društvenim.

Toj vrsti govora pripada i Andrićev govor pri preuzimanju Nobelove nagrade. Andrić je u svome govoru upozorio na važnost pripovijedanja i priče za društvenu zajednicu i za pojedinca, ali i za čovječanstvo u cijelosti.

Govorima u posebnim prilikama pripadaju i najave kojima se predstavlja sljedećega govornika čime se publika ili informira o tome tko će sljedeći govoriti ili se nastoji potaknuti zanimanje za temu. U tim kratkim najavama može se utjecati na povećanje napetosti kod publike tako da se iščekivanje potakne isticanjem nekih, publici bitnih, informacija te predstavljanjem govornika na kraju najave.

Govorničkog blefera najbolje se može opisati kao jednoga od onih govornika koji prije nego što ustane, ne zna što će reći, koji dok govori, ne zna što govori i koji nakon što sjedne, ne zna što je rekao.

(W. Churchill)

Dobar je govornik onaj tko govoreći podučava i razveseljuje te istodobno može ganuti dušu slušatelja.

(Ciceron)

RAZUMIJEVANJE TEKSTA

1. Objasni razliku između javnoga i svakodnevnoga govora u odnosu na temu govora, govornika i publiku.
2. Prokomentiraj citate s rubnice.
3. Zašto je kod svakoga od ove vrste govora potrebno voditi računa o publici?
4. Kojoj vrsti govora pripadaju:
 - a) govori u Hrvatskome saboru
 - b) govor u središnjoj informativnoj TV emisiji – dnevniku
 - c) zdravica prigodom obiteljskoga događaja?

ISTRAŽI

1. Potraži na internetu neke od svjetski poznatih i glasovitih govornika. U čemu je *tajna* njihova uspjeha?
2. Potraži i napiši još neke izreke i poslovice o govoru.

